

film

VROUW VAN UITERSTEN

Kitty Courbois (1937-2017) putte uit haar eigen leven om zo intens te kunnen acteren.

Wiens verdienste het is, dat van Kitty Courbois of Ted de Braak, is niet helemaal duidelijk. Maar het is een mooi gesprek dat ze samen hebben in de dertiende aflevering van *Ted à Tête* in 1992. Ze kenden elkaar van lang geleden toen Courbois, nog voor de toneelschool, net 18 was ze, in zijn cabarettrio kwam. Haar eigen moeder had haar daar op af gestuurd: 'Het toneel? Kijk eerst maar of je komedie kunt spelen.'

Als het gesprek op haar uiterlijk in haar kindertijd komt – Courbois droeg steunzolen voor een voetafwijking; een beugel om haar dwars staande tanden in het gareel te krijgen en een ijzeren staaf om haar kromme rug te rechten – zegt ze, zonder blikken of blozen: 'Ze noemden me

paard. Ik had een bit, een teugel en hoeven. Maar ik had daar wel plezier in. Ik ben van huis uit een optimistisch persoon.'

Toch wordt Courbois (1937-2017) niet herinnerd om haar vrolijke rollen en bleek komedie nooit haar forte. Het zijn haar vertolkingen van gepassioneerde vrouwen die boven drijven. Haar *Medea*, de Griekse tragedie waarin een moeder haar kinderen vermoordt, uit 1989 bij Toneelgroep Amsterdam is

legendarisch. Net als haar uitvoering van Ada in *Leedvermaak* (1982) van Judith Hertzberg, een familiechroniek over een joodse familie in de oorlog. Ada heeft Auschwitz overleefd en lijdt aan achtervolgingswaan. Of de strenge hertogin van York in *Richard III* (1994). Zoals ze deze rollen speelt, verstillt, maar waarbij je in haar gezicht alles ziet wat ze voelt: dat is haar signatuur. En daarvoor putte ze uit haar eigen leven. Niet een-op-een – ze hoefde geen heldin te gebruiken om een verslaafde te spelen, maar dan gebruikte ze iets wat in de buurt kwam: haar rookverslaving. 'Of dat borreltje te veel.'

'Een vrouw van uitersten,' werd ze in *de Volkskrant* genoemd in het postuum na haar overlijden. Een vrouw die uit 'diepe dalen telkens weer met vallen en opstaan groots tevoorschijn kwam'. Het staat haaks op hoe ze vaak over zichzelf praatte. Dat was een beetje wegwapperend. Diepe dalen? Ach. Haar moeder die periodes van depressie en drankproblemen had? 'Ik was

**RENÉ VAN NIE:
KIND VAN DE ZON**
DONDERDAG,
ONS, 19.00

Documentaire over filmmaker René van Nie waarin ook de samenwerking met Kitty Courbois belicht wordt.

bang van haar, maar ja.' Haar vader die overleed toen ze 9 was. 'Ik had graag afscheid van hem genomen.' Waarom ze nooit lange relaties had? 'Ik ben niet erg geschikt voor relaties, geloof ik.' Na alles wat ze zegt, of elk antwoord dat ze geeft, lijkt een relativering te komen. 'Druk doen om

het blij te houden,' omschreef ze zelf haar gedrag eens. Ook wanneer mensen haar complimenteren, als haar stemgeluid wordt geroemd ('Die is gewoon vaak ook heel lastig. Ik kan incognito over de Albert Cuypp, maar als ik een pond prei bestel dan gaan alle koppen om.'). Of haar uiterlijk

In *Helden in een schommelstoel*, 1963.

wordt geprezen, haar mooie ogen: het lijkt haar weinig te doen. In de aflevering van *Ted à Tête* kijkt ze samen met De Braak en het publiek naar haar eerste filmrol, *Helden in een schommelstoel* (1963) waarvoor Frans Weisz, net afgestudeerd aan het Centro Sperimentale di Cinematografia, de Italiaanse filmschool, haar naar Rome had laten komen. In deze variant op de spaghettiwestern speelt ze een cowgirl. Haar rug is mooi recht inmiddels, haar tan-

Met **Ramses Shaffy** en **Joop Admiraal** vormt ze een **onafscheidelijk drietal** dat bij elkaar komt, drinkt, lacht en het **leven viert**.

den nog steeds eigen, maar niet meer dwars en ze speelt het met zo'n bravoure, dat je denkt: Jeanne Moreau in *Jules & Jim*? Dat had net zo goed Kitty Courbois kunnen zijn! Nee, zegt ze na afloop van de scène tegen De Braak, ze ambieerde geen internationale carrière, 'Frans Weisz zei wel dat ik met die filmrol onder mijn arm in Rome moest blijven. Daar had ik geen zin in. Wat moest ik in Rome? Ik wilde lekker in Amsterdam zijn.'

In die stad was ze na de toneelschool in Arnhem terechtgekomen. Samen met de mensen die ze daar

Vanaf links-boven met de klok mee: Met Ramses Shaffy in 1964, met Joop Admiraal in 2000 en in *De held* (2016).

had ontmoet: Jan Cremer en Klaas Gubbels die er op de kunst-academie zaten en Ramses Shaffy en Joop Admiraal die ze via haar eigen school leerde kennen. Die twee laatste werden haar vrienden en ze vormden tot op het laatst, als Shaffy al in het verzorgingstehuis zit, een onafscheidelijk drietal dat bij elkaar komt, drinkt, lacht en het leven viert.

Zelf bleef ze tot het eind acteren. Toen ze 65 werd, was het mooiste cadeau dat Ivo van Hove van Toneelgroep Amsterdam, haar en Joop Admiraal vroeg om aan het gezelschap verbonden te blijven. Dat was in 2002, waarna ze nog mooie rollen speelde zoals in *Phaedra* (2015). Film bleef ze ook nog lang doen. Haar laatste rol was in de Filmacademie-eindexamenproductie *De held*, waarin ze een eenzame, wat verbitterde vrouw speelt. Verbiterd leek ze zelf niet te zijn. Ze had haar dochter, kleindochter, haar appartement aan het water van het IJ, vrienden – van wie er haar steeds meer ontvielen, maar toch – en tot het einde toe bleef ze werken. Eigenlijk had Frans Weisz haar willen hebben voor de rol van waarzegster in *Het leven is vurrukkuluk*, maar toen was ze aan het kwakkelen. Ze overleed in 2017, op 79-jarige leeftijd, zoals een waarzegster haar ooit voorspeld had. Ze was zelf het liefst 100 geworden. ←

